

BLOGI

Käteisen poistaminen ei lopettaisi veronkiertoa

20.2.2015 • BLOGI • KARI TAKALA

Harmaalla taloudella tarkoitetaan yleisesti veronalaista taloudellista toimintaa, aivan laillistakin, jota ei ilmoiteta verotuksessa. Kyse on siis veronkierrosta. Käteistä rahaa pidetään usein harmaan talouden mahdollistajana, sillä verottajan on vaikea havaita käteisellä maksettuja remontteja tai pimeitä palkkoja. Kotitalousvähennyksen voimaantulo on tosin vähentänyt selvästi tarvetta tämän kaltaiseen veronkiertoon.

Rikollinen toiminta, kuten huumeiden vähittäiskauppa ja prostituutio, toimii myös ilmeisesti pääasiassa käteisellä. Viime aikoina useat tahot niin kansainvälisesti kuin Suomessakin ovat esittäneet erilaisia käteisen käyttöä rajoittavia toimia tehokkaana keinona vähentää harmaata taloutta. Tässä blogimerkinnässä tarkastelen, millainen rooli käteisellä ja toisaalta sähköisillä maksutavoilla on harmaassa taloudessa.

Fyysistä käteistä rahaa on ollut olemassa kolikkoina vuosituhansia ja seteleinäkin vuosisatoja. Käteinen on nykyäänkin ainakin jossain määrin sähköisestä maksunvälityksestä riippumaton maksutapa.

Tarvittava käteinen nostetaan Suomessa yli 90 prosenttisesti pankkiautomaateista, mutta varsinainen käteisen käyttö ei edellytä sähköistä maksupäätettä. Kuitenkin käytännössä käteis- ja korttimaksut käsitellään usein isompien kauppojen sähköisissä kassajärjestelmissä, jolloin kaupankäynti myös käteisellä lopetetaan, jos sähköinen maksaminen ei ole mahdollista.

Käteinen on nimetön ja reaaliaikainen maksutapa, jolloin sähköistä yhteyttä pankkitiliin ei tarvita maksun tai saldon varmistamiseksi. Riittää, kun setelit todetaan aidoiksi. Käteistä käytetään harmaassa taloudessa osaksi juuri siksi, että siitä ei jää sähköistä jälkeä.

Voidaan kuitenkin perustellusti epäillä, että harmaata taloutta on selvästi enemmän sähköisen maksunvälityksen kuin käteismaksujen puolella. Sähköisissä maksuissa vastaavan kaltaiseen veronkiertoon voidaan käyttää peitelaskutusta, tekaistuja kuitteja, ketjuttaa tilisiirtoja yritysrypeen välillä tai käyttää rahoitusyhtiöitä verokannan alentamiseksi.

Olenainen kysymys onkin, saavutettaisiinko käteisen käyttöä rajoittamalla enemmän hyötyä vai haittaa? Käteisen käytön rajoittamisella voidaan tarkoittaa useampaa eri asiaa. Käteismaksut voidaan kieltää jopa kokonaan, käteismaksun enimmäissuuruutta voidaan rajoittaa tai suuret setelit voidaan poistaa.

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) asettama työryhmä selvitti harmaata taloutta ja käteisen käytön rajoittamista vuonna 2013. Se ei päätenyt ehdottamaan käteismaksujen rajoittamista vähittäiskaupassa. Korttimaksun hyväksymispakkoa tai esimerkiksi Ruotsissa käytössä olevia tyyppihyväksytyjä kassakoneita ei myöskään esitetty otettavaksi käyttöön. Tehokkaampina keinoina harmaan talouden torjunnassa työryhmä näki mm. palkanmaksun pankkiin ja kuitintarjoamispakon, jolloin käteisen käytön rajoittaminen olisi ollut päällekkäinen ja osin tehoton keino.

Käteismaksujen suuruutta on rajoitettu useassa Etelä-Euroopan maassa, jossa yksityisiä pieniä kauppaliikkeitä on enemmän kuin Suomessa, ja käteismaksut ovat hallitseva maksutapa. Suomessa vähittäiskauppa on hyvin keskittynyttä ja ketjuuntuunutta, minkä vuoksi rajoituksen teho olisi jäänyt vähäiseksi.

Matkailijoiden kohdalla käteismaksujen rajoittaminen olisi voinut hankaloittaa kauppaa. Suomen matkailutuloista noin 45 prosenttia on tullut venäläisiltä matkailijoilta, jotka käyttävät usein käteistä. Vuonna 2013 venäläiset matkailijat käyttivät Suomessa merkittävän summan, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa.

Heinäkuusta 2013 Suomessa kiellettiin palkanmaksu käteisellä rakennustoiminnassa. Tämä vähentää tehokkaasti alipalkkausta ja veronkiertoa, mutta ei toimi yhtä tehokkaasti kassan ohimyyntin estämisessä. Velvollisuus tarjota kuitti on tähän hyvä keino.

Suomessa keskusrikospoliisi on esittänyt suurimpien setelien poistamista käteiskierrosta. Ei voida kuitenkaan olettaa, että suurempien euroseteleiden poistaminen kierrosta merkittävästi vähentäisi harmaaseen talouteen liittyvää veronkiertoa tai muuta rikollisuutta. Olen kirjoittanut teemasta tarkemmin aikaisemmassa [blogimerkinnässäni](#).

Suomessa käteisen käyttö on vähentynyt viimeisen vuosikymmenen aikana selvästi. Euromääräisistä vähittäismaksuista jo yli 75 prosenttia tehdään korttimaksuina ja käteisellä enää vajaa neljännes. Koska käteistä käytetään etupäässä pienissä maksuissa, niin maksutapahtumissa käteismaksujen osuus vähittäismaksuista on suurempi.

Käteismaksuja suoritettiin vuonna 2014 kaikkiaan arviolta vajaan 18 mrd. euron arvosta. Jos Tilastokeskuksen yksityisen kulutuksen alaerien kautta arvioidaan har-

maan talouden suuruutta toimialoittain, niin päädytään kaikkiaan enimmillään reiluun 2 mrd. euroon eli reiluun prosenttiin BKT:sta. Vaikka oletettaisiin, että kaikki tämä harmaa talous pyörisi käteisellä, ei päästä kuin reiluun 10 prosenttiin käteisen kokonaiskäytöstä. Todellisuudessa käteisen käytön osuus harmaassa taloudessa on selvästi pienempi.

Lienee selvää, että käteisen olemassaolo ei ole välttämätön edellytys veronkierrolle tai rikollisella toiminnalla. Käteisen poistaminen kokonaan ei lopettaisi rikollista toimintaa tai harmaata taloutta. On tärkeä muistaa, että valtaosa käteisen käytöstä on täysin laillista maksutoimintaa.

KIRJOITTAJA

Kari Takala toimii johtavana neuvonantajana rahahuolto-osastolla. Hän on EKPJ:n setelikomitean (BANCO) jäsen.

[Kari.Takala \(at\) bof.fi](mailto:Kari.Takala(at)bof.fi)

AVAINSANAT:

- [Maksaminen](#)
- [Raha](#)